

Зоран Крстић, ванредни професор
Универзитет у Београду –
Православни богословски факултет
zorank62@gmail.com

Мисионарска делатност у прошлости и садашњости

Abstract. Аутор у студији разматра основна начела обнове мисионарске делатности Руске православне цркве на основу *Концепције мисионарске делатности РПЦ* као и *Мисиологије* које представљају конкретно упутство и уџбеник за њену реализацију. „Друга хришћанизација“ се сматра неопходном из три разлога: један је духовно стање милиона људи ослобођеног од јарма безбожничке идеологије, други је духовно стање савременог друштва „задојеног антихришћанским светоназорским принципима хедонизма и ниҳилизма“, а трећи је прозелитска делатност различитих верских секти и покрета. Да би се протумачила и разумела поменута основна начела мисије пореде се три историјска тренутка са свим својим специфичностима али и заједничким елементима: прва три века, затим делатност Кирила и Методија и савремени тренутак. Разматрају се „ типови “ Црква које идентификујемо у прва два историјска периода, тј. Црква „малог стада“ и у другом Црква „народа“. Аутор у закључку покушава да да одговор на питање шта се подразумева под „другом хришћанизацијом“ или новом евангелизацијом и колико она може да буде успешна у поновној консолидацији Цркве „народа“, уколико би то био циљ.

Key words: мисионарење, мисиологија, друга хришћанизације, нова евангелизација, типови Цркве

1. *Кратка историја*

Од пада комунизма Руска православна црква предузима озбиљне и систематске кораке ка установљењу и систематизацији мисиологије као богословске дисциплине али, такође, и озбиљне кораке у обнављању и развоју мисионарске активности.

1994. године Свети архијерејски сабор РПЦ је донео документ под називом „О православној мисији у савременом свету“ који говори о неопходности обнове мисионарске делатности Руске православне цркве. Светом архијерејском синоду РПЦ је поверено формирање радне групе која ће се бавити планирањем тока обнове, а Комитету за образовање разрада мисиологије као наставног предмета који ће ући у програме црквених образовних институција. Радна група је припремила „Концепцију обнове мисионарске делатности Руске православне цркве“. Концепција је потврђена и усвојена на

заседању Светог архијерејског синода 1995. године. У њој се излажу основне богословске смернице православне мисије које обавезују сваког члана Цркве на сведочење сопствене вере.¹

Даље, 2007. године на заседању Светог архијерејског синода РПЦ потврђена је „Концепција мисионарске делатности Руске православне цркве“. Она формулише основне принципе, циљеве и задатке мисионарског служења РПЦ који се могу даље креативно развијати у раду на терену. Коначно, 2009. године по први пут у историји РПЦ изашао је из штампе удбеник мисиологије у који је ушло 23 чланка мисионара, богослова и предавача, нарочито састављених за ову прилику.²

2. *Анализа*

Анализирајући „Концепцију мисионарске делатности“ већ на први поглед се примећује да она не користи диференцирану терминологију у односу на ткз. унутрашњу и спољашњу мисију. Обично се за унутрашњу мисију користио термин пастирска делатност а тек је прва проповед Јеванђеља нехришћанским народима сматрана мисијом у правом смислу речи. Ово не можемо сматрати случајним што говори о озбиљности проблема и дубини кризе, а што и сама концепција наглашава анализом тренутног стања у оквирима Руске православне цркве.

„Питање тренутног стања на мисионарском пољу је од кључне важности за одређивање смера, метода и начина развоја православне мисије. У последњих 800 година Руска Црква се ниједном није нашла пред неопходношћу вршења апостолске проповеди у таквим размерама, у којима би мисионарско поље сабирало милионе људи ослобођених од јарма безбожничке идеологије, који живе на огромном пространству, имајући сопствене културно-историјске специфичности. Настала је парадоксална ситуација у којој је неопходна *друга хришћанизација* народа који живе на територији пастирске одговорности Руска православне цркве. Димензије те *друге хришћанизације* су без преседана.“³

Као што можемо видети *Концепција мисионарске делатности* нимало не улепшава стварност. Тренутну ситуацију карактерише као драматичну и уводи појам „*друге хришћанизације*“ народа Русије.

¹ *Мисиологија*, Каленић, Крагујевац 2012., стр. 29

² Види исто, стр. 30

³ Исто, стр. 11

Погледајмо, за тренутак, како се Западно хришћанство односи према истоветном проблему.

Општи осећај теолога је да старија поколења све теже преносе веру млађима⁴, да у Западној Европи све више расте број индиферентних који не припадају и не желе да припадају ни једној верској заједници и да Европи, рекли бисмо глобално, од Атлантика до Урала, прети опасност да постане, по речима кардинала Каспера, пост-хришћански континент⁵.

Папа Јован Павле 2. је 1979. године приликом своје посете Пољској, у једном граду који је изграђен око новог комунистичког „светилишта“ – фабрике челика, позвао све да се „новом евангелизацијом“ уморном хришћанству да нови замах⁶. Рекао је следеће: „S križem smo dobili jedan znak, na pragu trećeg tisućleća – u ovom novom vremenu, u novim životnim okolnostima- potrebno je navještat i evanđelje. Započela je nova evangelizacija, kao da je riječ o drugome navještaju, iako je u stvari uvek isti. Križ uvijek čvrsto stoji uzdignut nad svijetom koji se kreće⁷.“ У својој енциклици *Christifideles laici* из 1988. године исти папа каже: „Куцнуо је час за подухват нове евангелизације. Пораст чисте и дубоке вере моћи ће се осигурати једино новом евангелизацијом⁸“. Ову линију је наставио и сада већ умировљени папа Бенедикт који карактеристично каже следеће: „наше вријеме (treba da) postane sve više вријеме слушања ријечи Бојжје и нове евангелизације. Ponovno otkrивање средишњег мјеста бојжанске Ријечи у животу кршћана, помаже нам открити тако дубљи смисао онга што је папа Иван Павло II снажно позвао: nastaviti missio ad gentes i poduzeti svim silama novu evangelizaciju, osobito u onim narodima gde je evanđelje zaboravljeno или trpi ravnodušnost većine zbog raširene sekularizacije⁹.“

⁴ Mons. Mile Bogović, „Načini prenošenja vjere u prošlosti i sadašnjosti“, *RTČ*, Vol. 37, No. 1, 2011., стр. 202

⁵ Walter Kasper, „Nova evangelizacija – pastoralni, teološki i duhovni izazov“, *Služba Božija*, Vol. 35, No.2, 2000., стр. 81

⁶ Види Т. Иванчић, „Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj“, *BS*, Vol. 81, No. 3, 2011. стр. 580

⁷ Цитирано према Rino Fisishella, „Teologija nove evangelizacije“, *Spectrum – ogledi i prinosi studenata teologije*, Vol. No. 1-2, 2012., стр. 15

⁸ Цитирано према Т. Иванчић, „Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj“, *BS*, Vol. 81, No. 3, 2011. стр. 580

⁹ Цитирано према Rino Fisishella, „Teologija nove evangelizacije“, *Spectrum – ogledi i prinosi studenata teologije*, Vol. No. 1-2, 2012., стр. 16

Проблем је, као што видимо и на Истоку и на Западу исти, дијагноза је иста, само су различити термини „друге хришћанизације“ и „нове евангелизације“ али са истим циљем.

3. Методе мисије

Концепција мисионарске делатности РПЦ се ослања на богато искуство руских мисија као и на рад неколико светих мисионара, посебно у 19. веку који генерално представља „златни век“ мисионарске делатности свих хришћанских конфесија, па и руског Православља. У животу и у раду појединих руских мисионара препознајемо основне и традиционалне методе мисионарске делатности Источне цркве које ће нас одвести у прошлост, до врхунца и узора сваке мисије, до рада солунске браће Кирила и Методија.

Руске мисије током 19. века су постојале како у европском тако и у азијском делу Царске Русије али и изван њених граница. Посебно је била успешна мисија у Јапану под руководством светог Николаја Касаткина, па затим на Аљасци итд.

Ево једног примера мисионарске активности светог Макарија Глухарева (1792-1847) који је мисионарио у области Алтајских планина у централној Азији. По традицији раних православних мисионара започео је мисију изучавањем језика појединих тамошњих племена. Међутим, његови напори нису уродили плодом. Људи нису реаговали на његове проповеди. „И уместо да напусти мисионарску делатност он је изменио свој приступ. Будући свестан неефикасности проповедања, он је једноставно постао слуга номада. Показујући самим животом основе хришћанске вере, свети Макарије је настојао да за људе који га окружују постане пример макар у два области – у медицини и хигијени¹⁰.“ У области хигијене он се није заустављао на речима о томе шта може нанети штету већ је сам улазио у домородачка станишта и чистио их. Свети Макарије је са својим пријатељима у општежићу утврдио међу домородцима богословску концепцију начина живота који треба да буде својствен хришћанској заједници. У овом примеру је, дакле, реч о сведочењу као претпоставци и основној методи сваке мисије и у прошлости и у садашњости.

¹⁰ Јаков Стамулис, *Савремено православно мисионарско богословље*, Београд 2005., стр. 73

Следећи корак који карактерише традиционални византијски приступ мисији који су овековечили свети Кирило и Методије у 9. веку састојао се како у превођењу Светог Писма, тако и богослужења и богослужбених књига на локалне језике што је довело, како сматра отац Јован Мајендорф, „до стварања хришћанских нација које су дубоко примиле хришћанство у свом етничком и културном животу¹¹“. Данашњим речником ми бисмо то назвали инкултурацијом. Рад свете браће и њихових ученика није био само преводилачки него и језикотворни. „У току процеса превођења они су, фактички, изградили нарочит словенски језик који је по својој природи језик превода Светог Писма и богослужења и који се данас назива црквенословенски¹².“

4. Савремени циљеви мисије

У овом делу рада бих покушао да одговорим на питање да ли су традиционалне методе мисије, с обзиром на постављене циљеве, довољне за успех „нове хришћанизације“. Претходно питање и питање свих питања је шта би се подразумевало под њеним успехом. Поменути свети Макарије је за свог живота крстио 675 људи. Да ли је то успех или неуспех? Реч је, свакако, о вечитој дилеми квантитета и квалитета.

Концепција наводи да је „коначни и глобални циљ православне мисије у ширем смислу остварење првобитног Божијег замисла, теосис целокупне творевине.

У ужем смислу, мисија представља делатност ширења православне вере, уцрковљавања људи ради новог живота у Христу и предавања искуства богоопштења. У том смислу, најнепосреднији циљ мисије је изградња евхаристијских заједница до краја земље¹³.“

Овако схваћени циљеви мисије, можда више указују на експанзију, на квантитет а мање на специфична питања квалитета, односно аутентичности хришћанског живота и мисије чије постојање често подразумевамо а да то не одговара у потпуности фактичном стању.

Поменуте традиционалне методе сведочења и инкултурације су апсолутно неопходне али се питам да ли је још један нови метод, метод самокритике неопходан данашњем времену и новој хришћанизацији.

¹¹ Исто, стр. 285

¹² *Мисиологија*, Мисионарско одељење Руске православне цркве, Каленић, Крагујевац 2012., стр. 77

¹³ Исто, стр. 12

Као узроке савремене веће или мање апостасије Концепција наводи вишедеценијски безбожнички режим и савремену културу са елементима неопаганства. Искуства других средина говоре да се и поред учињених напора апостасија наставља што наводи на помисао да проблем постоји и у самим структурама традиционалних хришћанских европских цркава које губе своје чланове, а да је узрок најпре у квалитету вере - да крштени, донекле катихизовани, а често и рукоположени чланови традиционалних цркава нису способни да сведоче своју веру, а затим и у односима који владају између чланова тела цркава, често безличним и бирократизованим.

Тако долазимо до парадокса, да дијагностикована ситуација није проблем света већ проблем Цркве. Сама институционална Црква треба најпре да буде евагелизована да би даље могла да изврши другу хришћанизацију или другу евангелизацију.

Оваква и слична мишљења срећемо код појединих теолога свих хришћанских конфесија. Поменућу један папски документ о Цркви у Европи где папа Јован Павле 2. указује да све мањи ослонац треба да буде на традиционалним верницима који рођењем увећавају број верних, а да треба да се учини заокрет према увереној и уверљивој вери. „Propoved jevanđelja nade podrazumeva, dakle, da se ubrza prelaz sa vere koja se oslanja na društvenu tradiciju, koliko god da je ona važna, na ličnu i zrelu veru, obrazloženu i svedočansku¹⁴.“

5. Закључак

Какав би могао да буде закључак који би наговестио смисао и циљеве савремене мисионарске делатности проповедања Јеванђеља крштеном Европљанину охладнелог срца, уз сво уважавање напора Руске цркве да систематски почне да се хвата у коштац са горућим проблемом?

Сам Христос није био Онај који шаље поруке другима већ Онај који је живео са другима, васпитавао за заједништво и све то радио без помоћи тадашњег политичког система. Такав је начин мисије наставила и Црква све до Константина. Тај тип Цркве називамо црквом “малог стада“, а од свих њених карактеристика издвајам заједништво и

¹⁴ Цитирано према Т. Ivančić, „Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj“, *BS*, Vol. 81, No. 3, 2011. стр. 581

висок ниво солидарности међу члановима. Мисионарска делатност нема потпору ни у чему другом сем у аутентичности хришћанског живота.

Од равноапостолног светог цара Константина па надаље, преовладава тип цркве народа где једна моћна држава и моћна култура, попут Византије и касније Русије, на Истоку, стоје иза мисионарске делатности и дају јој и друге елементе сем аутентичности хришћанског живота, мислим пре свега на политичност. Тако да имамо ситуацију да неполитичност првог типа црквеној заједници претежно даје квалитет, док јој политичност другог типа претежно даје квантитет, при чему ни квалитет није искључен.

Морамо се сада запитати и бити искрени и према себи и према другима – шта ми, све европске, традиционалне цркве желимо и за чим жалимо? Да ли за тим што нам се цркве празне или за квалитетом вере? Искрен одговор на ово питање одређује и начине савремене мисије. Уколико жалимо за квантитетом он се неће постићи без неке нове политичности хришћанства, а о чему, рекао бих нажалост, има индиција у појединим помесним православним црквама. Овакав циљ не би морао да води и преиспитивању унутрашњег црквеног стања. Међутим, уколико желимо квалитет онда је први корак сагледавање свих нехришћанских односа који су се угнездили у наш црквени живот, а пре свих и изнад свих анонимност и пасивизација.

Ако смем да, на крају, изнесем своје мишљење, сматрам да пут није апсолутно опредељивање за један или други тип Цркве. Они су и у прошлости постојали напоредо, постоје и сада, постојаће сигурно и у будућности. Мисионарске или пастирске напоре би требало уложити у конституисању јасног и препознатљивог црквеног језгра на свим нивоима на кога би се даље надовезивали традиционални верници различитих категорија а који би у том језгру видели узор и сведочанство аутентичног хришћанског живота.

SUMMARY

The author of this study analyses the basic principles of renewal of the missionary work of the Russian Orthodox Church on the basis of Conception of the missionary operation of the ROC and Missiology which represent concrete guidelines and a tutorial for its implementation. "The Second Christianization" has been deemed necessary for the following three reasons: one is the spiritual state of millions of people liberated from the yoke of the godless ideology, the other is the spiritual condition of the modern society "imbued with ideological anti-Christian principles of hedonism and nihilism", and the third are the proselytic activities of diverse religious sects and movements. In order that the aforementioned basic principles of the mission are interpreted and understood well, the following three historic moments are being compared with all their specificities and common elements: the first three centuries, then the activity of Cyril and Methodius and, finally, the contemporary period. It discusses the "types" of Churches identified in the first two historical periods, ie. the "little flock" church in the former and the church of "nation" in the latter. In conclusion, the author tries to answer the question of what is meant by the "Second Christianization" or the new evangelization and how successful it can be in the reconsolidation of the Church of "nation", if such a goal were to be achieved.